

4-spørsmålsprøven

Etiske regler om det vi tenker, sier og gjør

Aslak E. Himle, 3.11.22

Rana Rotaryklubb

Meyergården hotell

Spørsmålene

Første spørsmål... Er det sant?

Andre spørsmål... Er det rettferdig overfor alle det angår?

Tredje spørsmål... Vil det skape forståelse og bedre vennskap?

Fjerde spørsmål... Vil det være til beste for alle det angår?

Bakgrunn I

- Utviklet av Herbert J. Taylors (1893-1978) på starten av 1930-tallet da han skulle forsøke å berge en bedrift som var på konkursens rand.
- Han mente en god og sunn bedriftskultur som «would reflect the high ethics and morals God would want in any business» var en viktig faktor for å få til dette.
- Han laget spørsmål med fokus på «**truth, justice, friendliness and help**

Bakgrunn II

- Testen ble utviklet under sterkt påvirkning av hans kristne tro der det å tale sant og vise nestekjærlighet står sentralt. «Lysets frukt er all godhet, rettferd og sannhet».
- Taylor var rotarianer. Rotary er en ikke-religiøs organisasjon. 4-spørsmålsprøven ble testet ut på personer fra ulike religioner. Den viste seg å være godt anvendelig uansett religion.
- Bedriften han ledet kom over kneika og klarte seg etterhvert godt. Sammenheng?

Bakgrunn III

- 4-spørsmålsprøven ble adoptert av Rotary i USA på 1940-tallet. I 1952 ga Taylor Rotary International rett til å bruke 4-spørsmålsprøven.
- 4-spørsmålsprøven er oversatt til mer enn 100 språk.
- 4-spørsmålsprøven hevdes å være en av de mest siterte regler for god forretningsetikk i verden.

Bruk av 4- spørsmålsprøven

The Four-Way Test
Of the things we think, say or do:

1 Is it the **TRUTH**?

2 Is it **FAIR** to all concerned?

3 Will it build **GOODWILL** and **BETTER FRIENDSHIPS**?

4 Will it be **BENEFICIAL** to all concerned?

Spørsmål 1

Først spør vi ... Er det **sant**?

Sannhet er ikke et enkelt begrep. Den vanligste betydningen er **faktisk sannhet** som kan defineres som den egenskap et utsagn har hvis det er i samsvar med virkeligheten.

Et problem her er at «virkeligheten» kan oppleves forskjellig og at ulike opplevelser kan være like sann

Spørsmål 2

Det andre spørsmålet ... Er det **rettferdig** overfor alle det angår?

Rettferdighetens gudinne – Justitia

Bindet symboliserer upartiskhet, vektskålen den dømmende virksomhet der man veier for og imot, sverdet rettshåndhevelsen.

Spørsmål 2

Hva er rettferdighet? Begrepet har en sentral plass innen moral, rettspraksis og religion. Det kan virke enkelt, men er det ikke.

Hva som er rettferdig er for eksempel avhengig av kulturen vi lever i: I én politisk kultur er det rettferdig at man yter etter evne og mottar etter behov. I en annen politisk kultur er det rettferdig å motta etter arbeid og evne.

Spørsmål 2

Det er mange typer rettferdighet. Sentralt for oss synes **likebehandling** være. Vi bør behandle andre likt uavhengig av hvem de er (bundet for øynene). Dette er et tema som ofte går igjen i samtaler med mine pasienter. Mange har reagert på forskjellsbehandling, for eksempel i oppveksten eller i arveoppgjør.

Tilbake til eksemplet: Vil det være rettferdig overfor alle ryktet gjelder at jeg bringer det videre?

Overfor den ryktet gjelder? Overfor andre invo

Spørsmål 3

Det tredje spørsmålet er ... Vil det skape **forståelse og bedre vennskap?**

Jeg synes dette er en ikke helt god oversettelse av «Will it build Goodwill and Better Friendships?» Jeg tror det ville være bedre å bruk «velvilje» eller «goodwill» i stedet for forståelse.

Vil det skape velvilje / goodwill og fremme vennskap dersom jeg sprer ryktet videre?

Spørsmål 3

Nei, ganske sikkert ikke. For det første vet jeg ikke om ryktet er sant. For det andre er det ikke rettferdig overfor den det gjelder. Han eller hun vet trolig ikke at ryktet spres og har da ingen mulighet til kontradiksjon, å forsvare seg. Men selv om ryktet var sant, ville det ikke være rettferdig overfor den det gjelder å spre det bak hans / hennes rygg. Det ville heller ikke skape velvilje og fremme vennskap.

Spørsmål 4

Fjerde spørsmål ... Vil det være **til beste** for alle det angår?

Dersom jeg sprer et rykte som jeg ikke vet er sant, som er urettferdig mot den eller de det gjelder og som heller ikke fremmer velvilje og vennskap, gir svaret på det fjerde spørsmålet seg selv.

Det er i hvertfall ikke til beste for den det gjelder. Da er det heller ikke til beste for alle det angår.

Kanskje kan det være til beste for noen på kort sikt, men høyst sannsynlig ikke på lang sikt. Ryktesprederens anseelse vil bli skadet.

Spørsmål 4

Selv om ryktet er **sant** er det ikke riktig å spre det videre. Handlingen kan likevel være urettferdig overfor den / de det gjelder, skape fiendskap, gå ut over velvilje og vennskap og slik være til skade og liten nytte for flere.

Sokrates - som ikke skrev ned noe selv - skal ha sagt: «**Ja, men når det du vil fortelle om min venn verken er sant, godt eller nyttig, så behold det for deg selv.**»